رویش روان شناسی، سال۱۰ ، شماره۹، شماره پیاپی ۶۶، آذر ۱۴۰۰
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),10(9), 2021

بررسی نقش واسطه‌ای نشخوار خشم در ارتباط بین عزت نفس و پرخاشگری: کنترل نقش خودشیفتگی

Investigation the mediation role of anger rumination in the relationship between self-esteem and aggression

بیژن نصیری(نویسنده مسئول)
کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی، دانشکدهٔ روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی تهران ایران.
دکتر ربابه نوری
استادیار روانشناسی، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده ی روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی تهران ایران.

Bijan Nasiri*
Master of psychology, Department Of psychology, Faculty Of Psychology and Educational science, University Of kharazmi, Tehran, Iran.
bijanesfahan71@yahoo.com
Dr. Robabeh Noury
Assistant Professor of clicical psychology, Department Of clinical psychology, Faculty Of Psychology and Educational science, University Of kharazmi, Tehran, Iran.

چکیده
هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی نشخوار خشم در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری با کنترل نقش خودشیفتگی بود. ۲۸۵ نفر دانشجو از دانشگاه های خوارزمی، اصفهان و شهرضا به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند و شرکت کنندگان به پرسشنامه عزت نفس (روزنبرگ،۱۹۶۵)، پرسشنامه خودشیفتگی (آمز و همکاران، ۲۰۰۶)پرسشنامه نشخوار خشم (سوکودولسکی و همکاران، ۲۰۰۱) و مقیاس پرخاشگری (باس و پری، ۱۹۹۲) پاسخ دادند. با کنترل متغیر خودشیفتگی و حذف موارد بی پاسخ تعداد ۱۹۴ (۶۴ درصد دختر و ۳۶درصد پسر) نفر باقی ماندند. در مطالعه‌ی همبستگی حاضر به منظور بررسی روابط ساختاری در مدل مفروض میانجی‌گری نسبی نشخوار خشم در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری، از روش آماری مدل یابی معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج نشان داد که مدل مفروض با داده‌ها برازش مطلوبی داشت. علاوه بر این، نتایج نشان داد که در مدل مفروض، تمامی وزن‌های رگرسیونی از لحاظ آماری معنادار بودند. در این مدل ۴۷ درصد از واریانس نمرات پرخاشگری توسط متغیرهای مکنون نشخوار خشم و عزت نفس تبیین شد. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که در صورتی که نقش خودشیفتگی مورد کنترل قرار بگیرد، عزت نفس می‌تواند پرخاشگری را کاهش دهد و در این رابطه نشخوار خشم می‌تواند نقش میانجی داشته باشد. از یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان در راستای مدیریت نشخوار خشم و کاهش پرخاشگری استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: عزت نفس، پرخاشگری، نشخوار خشم، خودشیفتگی

Abstract
The aim of this study was to investigate the mediating role of anger rumination in the relationship between self-esteem and aggression with controlling the role of narcissism. 285 students selected from the University of Kharazmi, University of Isfahan, and the University of Shahreza were by convenience sampling method. the participants answered the self-esteem questionnaire (Rosenberg, 1965), narcissism questionnaire (Ames et al, 2006), anger rumination questionnaire (Sukhodolski et al, 2001), and the aggression scale (Buss & Perry, 1992). after controlling the narcissistic variable and eliminating unanswered cases, 194 (64% girls and 36% boys) remained. In the present correlation study, in order to test the structural relationships in the hypothetical model of relative mediation of anger rumination in the relationship between self-esteem and aggression, the statistical method of structural equation modeling was used. The results showed that the hypothesized model had a good fit with the data. In addition, the results showed that in the hypothesized model, all regression weights were statistically significant. In this model, 47% of the variance of aggression scores was explained by latent variables of rumination, anger, and self-esteem. results of the present study show that if the role of narcissism is controlled, self-esteem can reduce aggression, and in this regard, anger rumination can play a mediating role. The findings of the present study can be used to manage anger rumination and reduce aggression.
Keywords: self-esteem, aggression, anger rumination, narcissist

نوع مقاله : پژوهشی **دریافت : اردیبهشت ۱۴۰۰** **پذیرش: تیر ۱۴۰۰** **ویرایش نهایی : آذر ۱۴۰۰**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

مقدمه

پرخاشگری یکی از مشکلات رایج حوزه سلامت روان در جامعه می‌باشد. اگر پرخاشگری کنترل نشود اثرات منفی جدی و مداومی بر کارکردهای روانشناختی و اجتماعی فرد پرخاشگر و افراد جامعه بر جای می‌گذارد (اوجانن، بونمنگکن، سمکیکاروم، سامو، چولراتانا و گوداموز[۱]، ۲۰۱۵). در مقام تعریف به هر نوع رفتاری که به قصد آسیب رساندن، صدمه یا جراحت رساندن به دیگری انجام می‌شود، پرخاشگری گفته می‌شود (اندرسون و بوشمن[۲]، ۲۰۰۲). در واقع به آمادگی برای ابراز خشم، پرخاشگری گفته می‌شود (دونلان، ترزنیسکی، رابینز، موفیت و کاسپی[۳]، ۲۰۰۵). بر اساس مدل عمومی پرخاشگری[۴]، برای بروز پرخاشگری بایستی عوامل فردی و موقعیتی با یکدیگر تعامل کنند (آلن و اندرسون[۵]، ۲۰۱۷). براین اساس یکی از عوامل فردی که می‌تواند بر پرخاشگری موثر باشد، عزت نفس است (بامیستر، بوشمن و کمپبل[۶]، ۲۰۰۰؛ دونلان و همکاران، ۲۰۰۵؛ راسموسن[۷]، ۲۰۱۶). به ارزیابی درونی فرد در مورد میزان ارزشمندی خود، عزت نفس گفته می‌شود (سیندر و لوپز[۸]، ۲۰۰۹). عزت نفس پایین با مشکلات و اختلالات مختلف مثل افسردگی، اضطراب، خشم و پرخاشگری مرتبط است (لی و هانکین[۹]، ۲۰۰۹؛ ورونا، پاتریک و لنگ[۱۰]، ۲۰۰۲). عزت نفس پایین با رفتارهای برونی سازی از قبیل پرخاشگری و خشونت رابطه دارد (دونلان و همکاران، ۲۰۰۵). در واقع عزت نفس پایین می‌تواند پرخاشگری را پیش بینی کند (ژین، گو و چی[۱۱]، ۲۰۰۷). نتایج یک مطالعه فراتحلیل در چین که مجموعا بر ۸۲۳۵۸ دانش آموز چینی انجام شده بود نشان داد که بین پرخاشگری و عزت نفس رابطه همبستگی منفی معناداری وجود دارد (تنگ، لیو و گو[۱۲]، ۲۰۱۵).

با این حال بامیستر و همکاران (۱۹۹۶) مطرح کرده‌اند که پرخاشگری لزوما منتج از عزت نفس پایین نمی‌باشد. پرخاشگری می‌تواند ناشی از عزت نفس بالا باشد. افراد با عزت نفس بالاتر، مخاطرجو و بی باک تر از افراد با عزت نفس پایین هستند. بنابراین احتمال حملات پرخاشگرانه از جانب آن‌ها بیشتر است (بامیستر، اسمارت و بودن[۱۳]، ۱۹۹۶؛ بامیستر و همکاران، ۲۰۰۰. در مطالعه ای که به بررسی پرخاشگری در کودکان پرداخته بود نشان داده شده است که کودکانی که عزت نفس بالایی دارند، اعتماد به نفس بیشتری برای حمله پرخاشگرانه به دیگر کودکان دارند (هاگز، کاول و گراسمن[۱۴]، ۱۹۹۷). در پژوهش(سالمیوالی[۱۵]، ۲۰۰۱) نشان داده شده است که افرادی که دارای عزت نفس بالا هستند، نسبت به کسانی که عزت نفس پایین دارند تمایل بیشتری برای جلوگیری از شکست دارند. بنابراین ممکن است افراد با عزت نفس بالا برای جلوگیری از شکست دست به پرخاشگری بزنند. همچنین در این پژوهش ذکر شده است که افرادی که عزت نفس بالا دارند با اینکه اعتماد به نفس بالایی دارند، با این‌حال از نظر شخصی نسبت به خودشان احساس نا امنی دارند. بنابراین سالمیوالی پیشنهاد می‌کند که به جای مطالعه عزت نفس به صورت یک پیوستار کمی، بایستی به بررسی تمایز کیفی انواع عزت نفس پرداخته شود. در همین راستا در پژوهشی که بر جمعیت زندانیان انجام شده بود نشان داده شد که زندانیانی که عزت نفس پایین دارند احتمال رفتار پرخاشگری فیزیکی منفعل دارند اما زندانیانی که عزت نفس بالا داشتند پرخاشگری فیزیکی فعال بیشتری از خود نشان می‌دادند (اسچانز[۱۶]، ۲۰۱۷).

1 Ojanen, Boonmongkon, Samakkeekarom, Samoh, Cholratana & Guadamuz
2 Anderson & Bushman
3 Donnellan, Trzesniewski, Robins, Moffitt & Caspi
4 General model of aggression
5 Allen & Anderson
6 Baumeister, Bushman & Campbell
7 Rasmussen
8 Snyder & Lopez
9 Lee & Hankin
10 Verona, Patrick & Lang
11 Xin, Guo & Chi
12 Teng, Liu & Guo
13 Baumeister, Smart & Boden
14 Hughes, Cavell & Grossman
15 Salmivalli
16 Schanz

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

بر اساس نظریه خود پرستی تهدید شده[1] (بامیستر و همکاران، ۱۹۹۶)، به طور کلی احتمال بروز پرخاشگری در افرادی که عزت نفس بالای ناپایدار دارند بیشتر از کسانی است که عزت نفس پایین دارند. براساس این نظریه، شخصیت‌های خودشیفته دارای عزت نفس بالای ناپایدار هستند (بوشمن و بامیستر، ۱۹۹۸؛ بامیستر و همکاران، ۱۹۹۶). محققان بین دو نوع سازه‌ی خود ارزیابی عزت نفس و خودشیفتگی تمایز کیفی قایل هستند (بروملمن، گورل، توماس و سدیکیدس[2]، ۲۰۱۸؛ هیات و همکاران، ۲۰۱۸). بر اساس مدل پردازش پویای خود[3] (مورف و رودوالت[4]، ۲۰۰۱)، افراد خودشیفته برای ثابت و بالا نگه داشتن احساس خود ارزشمندی‌شان[5]، رفتارهای پرخاشگرانه از خودشان نشان می‌دهند که بتوانند احساس ارزشمندی خودشان را ترمیم کنند. در این راستا دونلان و همکاران در پژوهشی که به بررسی رابطه‌ی بین عزت نفس و مشکلات برونی سازی از قبیل پرخاشگری و رفتارهای بزهکارانه انجام دادند. نتایج برآمده از ابزارهای خودگزارش، گزارش معلمان و والدین دانش آموزان نشان داد که بین عزت نفس پایین و مشکلات برونی سازی مثل پرخاشگری رابطه وجود دارد. نمونه‌ی این پژوهش متشکل از دو ملیت آمریکا و نیوزیلند بود. همچنین نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که تاثیر عزت نفس بر پرخاشگری متفاوت از تاثیر خودشیفتگی است. خودشیفتگی افزایش پرخاشگری و عزت نفس کاهش پرخاشگری را پیش بینی می‌کرد (دونلان و همکاران، ۲۰۰۵). همچنین امد و گری و اسنودن[6] (۲۰۲۰) مطرح کرده اند که عزت نفس پایین موجب پرخاشگری واکنشی[7] می‌شود در حالیکه افرادی که خودشیفتگی دارند پرخاشگری فعال و هدفمند[8] از خود نشان می‌دهند.

اما در تضاد با یافته‌ی پژوهش دونلان و همکاران (۲۰۰۵)، مطالعه‌ی بوشمن و همکاران (۲۰۰۹) نشان داد که عزت نفس (بالا یا پایین) هیچ اثر مستقلی بر پرخاشگری ندارد. عزت نفس تنها در صورتی بر پرخاشگری می‌تواند موثر باشد که همراه با خودشیفتگی باشد. عزت نفس بالا در افراد خودشیفته، درصورتی که با تهدید مواجه شوند یا ارزیابی منفی از خودشان داشته باشند، می‌تواند موجب پرخاشگری شود. به این ترتیب بیشتر افراد پرخاشگر را افرادی تشکیل می‌دهند که عزت نفس و خودشیفتگی بالایی دارند. عزت نفس پایین نمی‌تواند علت پرخاشگری باشد. جالب اینکه عزت نفس پایین می‌تواند اثر مستقل خودشیفتگی بر پرخاشگری را کاهش دهد. چنانچه عزت نفس پایین همراه با خودشیفتگی باشد می‌تواند منجر به شرمندگی، اضطراب و عدم اطمینان شود (بوشمن، بامیستر، توماس، ریو، بگیر و وست[9]، ۲۰۰۹). در پژوهشی دیگر به بررسی اثر متقابل عزت نفس و خودشیفتگی پرداختند. نتایج نشان داد اثر متقابل عزت نفس بالا و خودشیفتگی بالا به هنگام تحریک کم، پرخاشگری پایین را پیش بینی می‌کنند اما وقتی که تحریک بالا باشد، ترکیب عزت نفس بالا و خودشیفتگی بالا پرخاشگری را پیش بینی می‌کنند. همچنین اگر عزت نفس پایین با خودشیفتگی بالا همراه شود، اثرات متقابل این دو، به هنگام تحریک پایین نیز پرخاشگری بالا را پیش بینی می‌کند (هارت، ریچاردسون و بریدن[10]، ۲۰۱۹). بنابراین می‌توان مطرح کرد که عاملی که موجب پرخاشگری می‌شود، خودشیفتگی است. بنابراین یکی از اهداف پژوهش حاضر بررسی تاثیر عزت نفس مستقل از خودشیفتگی بر پرخاشگری می‌باشد. بدین منظور در پژوهش حاضر نقش خودشیفتگی مورد کنترل قرار می‌گیرد و بنابراین افرادی که عزت نفس بالای بدون خودشیفتگی دارند مورد مطالعه قرار می‌گیرند.

مطالعات مختلف به بررسی چگونگی رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری پرداخته اند. بر اساس مدل عمومی پرخاشگری، تعامل بین شناخت، عاطفه و برانگیختگی نقش بسیار مهمی در بروز پرخاشگری دارد (الن و اندرسون[11]، ۲۰۱۷). یکی از عوامل شناختی که می‌تواند موجب پرخاشگری شود نشخوار خشم است. نشخوار خشم با تمام مولفه های پرخاشگری رابطه مثبت دارد به طوری که افزایش نمرات در نشخوار خشم می‌تواند پرخاشگری بیشتر را پیش بینی کند (آنستیس، آنستیس، سلبی و جونیور[12]، ۲۰۰۹). نشخوار خشم یک فرآیند شناختی اجتناب ناپذیر و تکرار شونده است که در جریان تجربه خشم ظاهر می‌شود. نشخوار خشم باعث افزایش یافتن و ادامه پیدا کردن

1 Threatened egotism
2 Brummelman, Gürel, Thomaes & Sedikides
3 dynamic self-regulatory processing model
4 Morf & Rhodewalt
5 Self worth
6 Amad , Gray & Snowden
7 Reactive aggression
8 Planned aggression
9 Bushman, Baumeister, Thomaes, Ryu, Begeer & West
10 Hart, Richardson & Breeden
11 Allen & Anderson
12 Anestis, Anestis, Selby & Joiner

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

خشم می‌شود و از این طریق موجب پرخاشگری می‌شود. بنابراین نشخوار خشم با پرخاشگری رابطه مثبت دارد (بوردرز[1]، ۲۰۲۰). نشخوار خشم می‌تواند رابطه عزت نفس ناسالم و خودشیفتگی را با پرخاشگری تشدید کند (ترنر و وایت[2]، ۲۰۱۵). در مورد اینکه خودشیفتگی با پرخاشگری رابطه‌ی مثبت دارد تقریبا اتفاق نظر وجود دارد (بوشمن و بامیستر، ۱۹۹۸؛ لمب، همیلتون-گیاچریتسیس، گارنر و والکر[3]، ۲۰۱۸). در پژوهشی نتایج تحلیل مسیر نشان داده است که خودشیفتگی پنهان[4]که آسیب پذیر به شمار می‌رود، به واسطه نشخوار خشم، با پرخاشگری رابطه‌ای در ارتباط قرار می‌گیرد (جیم، چوی، لیم و لیم[5]، ۲۰۱۵). بنابراین در رابطه‌ی بین خودشیفتگی پنهان و پرخاشگری، نشخوار خشم می‌تواند نقش واسطه‌ای داشته باشد. اما این نتایج فقط در مورد خودشیفتگی پنهان و عزت نفس ناسالم انجام شده است. در پژوهشی دیگر که به ارتباط بین عزت نفس مشروط با پرخاشگری پرداخته بود نشان داده شد که مردانی که نشخوار خشم و عزت نفس مشروط بالایی دارند، پرخاشگری واکنشی بیشتری از خود نشان دادند (ترنر و وایت، ۲۰۱۵). امد و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان داده‌اند که عزت نفس پایین به واسطه‌ی خشم و خصومت موجب پرخاشگری واکنشی[6] می‌گردد اما تاکنون در مورد نقش واسطه‌ای نشخوار خشم در رابطه‌ی عزت نفس سالم مستقل از خودشیفتگی با پرخاشگری پژوهشی انجام نشده است. بنابراین با توجه به آنچه که بیان شد و تناقض‌هایی که در پژوهش های سابق در رابطه‌ی عزت نفس و پرخاشگری وجود دارد، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری، با کنترل نقش خودشیفتگی انجام می‌شود. همچنین در مورد چگونگی رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری به بررسی نقش میانجی نشخوار خشم در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری می‌پردازد.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود که ارتباط علی بین متغیرها را در قالب یک مدل معادلات ساختاری مورد بررسی قرار می دهد. جامعه پژوهش حاضر کلیه‌ی دانشجویان سراسری و آزاد سه دانشگاه خوارزمی، علوم پزشکی اصفهان و دانشگاه آزاد شهرضا، از طیف سنی ۱۸ تا ۳۵ سال با میانگین سنی ۲۲/۲ سال بود که به اینستاگرام و تلگرام دسترسی داشتند و روش نمونه گیری در دسترس بود. اجرای پژوهش به این صورت بود که لینک حاوی پرسشنامه آنلاین از طریق گروههایی که هر دانشگاه در شبکه های مجازی تلگرام و اینستاگرام دارد در بین دانشجویان توزیع گردید. تنها کسانی می توانستند به سوالات پاسخ دهند که اولا دانشجو بوده و ثانیا در محدوده سنی تعیین شده قرار داشته باشند. در غیر اینصورت از نمونه کنار گذاشته می‌شدند. حجم نمونه پژوهش حاضر در ابتدا ۲۸۵ نفر بود که با حذف افرادی که نمره‌ی خودشیفتگی‌شان از نقطه‌ی برش مقیاس خودشیفتگی بالاتر بود و حذف مواردی که پاسخ‌های بی جواب داشتند به تعداد ۱۹۴ نفر (۶۴ در صد دختر و ۳۶ درصد پسر) رسید. بنابراین با کنترل متغیر خودشیفتگی و حذف پاسخ‌های بی جواب، حجم نمونه به تعداد ۱۹۴ نفر رسید. در پژوهش حاضرحداقل حجم نمونه لازم برای مدل معادلات ساختاری رعایت شده است. داده ها درابتدا توسط نرم افزار تحلیل آماری SPSS و برای انجام آزمون معادلات ساختاری با نرم افزار AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

ابزار سنجش

مقیاس پرخاشگری (AQ[7]) : پرسشنامه پرخاشگری که توسط باس و پری (۱۹۹۲) طراحی شده است دارای ۲۹ سوال با طیف لیکرت می‌باشد به طوری که نمرات بالاتر به معنای پرخاشگری بیشتر است. این پرسشنامه چهار بعد پرخاشگری فیزیکی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت را می‌سنجد. ضریب آلفای کرونباخ را برای خشم، پرخاشگری، رنجیدگی و خصومت را به ترتیب، ۰/۸۳، ۰/۷۹، ۰/۷۷، ۰/۷۰ گزارش کرده است. این پرسشنامه ۴ زیر مقیاس دارد که شامل پرخاشگری جسمانی یا فیزیکی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت می باشد (سامانی، ۲۰۰۸).

1 Borders
2 Turner & White
3 Lambe, Hamilton-Giachritsis, Garner & Walker,
4 Covert narcissism
5 Ghim, Choi, Lim & Lim
6 Reactive aggression
7 Aggression Questionnaire

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

مقیاس نشخوار خشم (ARS[1]): مقیاس نشخوار خشم (سوکودولسکی، گولوب و کرامول[2]، ۲۰۰۱) یک آزمون ۱۹ سوالی است که تمایل به تفکر در مورد موقعیت‌های خشم انگیز فعلی و یادآوری تجربه‌های خشم انگیز گذشته را می‌سنجد. این آزمون چهار زیر مقیاس پس‌فکرهای خشم، افکار تلافی جویانه، خاطره‌های خشم و شناختن علت‌ها را در اندازه‌های ۴ درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ (خیلی کم) تا ۴ (خیلی زیاد) می‌سنجد. ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از زیرمقیاس‌های پس فکرهای خشم، افکار تلافی جویانه، خاطرات خشم و شناختن علت‌ها به ترتیب به شرح زیر محاسبه شده است؛ ۰/۸۶، ۰/۷۲، ۰/۸۵، ۰/۷۵(سوکودولسکی و همکاران، ۲۰۰۱). در ایران، ضرایب آلفای کرونباخ پرسش‌های هر یک از مقیاس‌های نشخوار خشم (نمره کل)، پس فکر های خشم، افکار تلافی جویانه، خاطره های خشم و شناختن علت ها به ترتیب ۰/۹۵، ۰/۸۹، ۰/۸۳، ۰/۸۷، ۰/۷۸ محاسبه شد که نشانه همسانی درونی خوب آزمون است (بشارت، ۲۰۱۱؛ بشارت و محمدمهر، ۲۰۰۹).

پرسشنامه شخصیت خودشیفته (NPI-16[3]): این پرسشنامه شخصیت خودشیفته بزرگ منشانه را توصیف می کند که توسط آمز، روز و اندرسون[4] (۲۰۰۶) طراحی شده است. پرسشنامه شخصیت خودشیفته دارای ۱۶ جفت عبارت بوده و طیف پاسخگویی آن بدین صورت است که متشکل از جفت گویه هایی است که پاسخ دهنده باید یکی از آنها را انتخاب نماید. برای هر سوال انتخاب شده از ردیف الف، ۱ امتیاز و برای هر سوال انتخاب شده از ردیف ب، ۰ امتیاز در نظر گرفته می شود. برای بدست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه، مجموع امتیازات همه سوالات با هم جمع می‌شود. امتیاز دامنه ای از ۰ تا ۱۶ را خواهد داشت. امتیاز بالاتر بیانگر خودشیفتگی بالاتر فرد خواهد بود و برعکس. به عنوان یک نقطه برش، امتیاز ۸ به بالا بیانگر شخصیت خودشیفته در فرد است. آمز و همکاران (۲۰۰۶) در پژوهش خود گزارش کردند که میزان همبستگی این پرسشنامه با پرسشنامه ۴۰ سوالی خودشیفتگی (راسکین و تری[5]، ۱۹۹۸) ۹۰ درصد است که نشان از رابطه‌ی بالای آن با نسخه بلند پرسشنامه دارد. محمدزاده (۱۳۸۸) پرسشنامه شخصیت خودشیفته را در یک مطالعه زمینه یابی مقطعی، ۳۴۲ دانشجو در سال ۱۳۸۷ مورد آزمون قرار داد. ضریب همبستگی بین نمرات پرسشنامۀ شخصیت خودشیفته NPI-16 و مقیاس خودشیفتگی MCMI-II برابر ۰/۷۷ و معنی دار بود. ضریب پایایی بازآزمایی، ضریب همبستگی در تعیین پایایی تنصیفی و ضریب آلفای کرونباخ در سنجش همسانی درونی به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۷۴ و ۰/۷۹ محاسبه شده است (محمدزاده، ۱۳۸۸).

مقیاس عزت نفس روزنبرگ (RSE[6]) : مقیاس عزت نفس روزنبرگ(۱۹۶۵)، عزت نفس کلی فرد را اندازه گیری می‌کند. این پرسشنامه ۱۰ گویه دارد. گویه‌های ۱ تا ۵ به صورت مثبت و گویه‌های ۶ تا ۱۰ دارای نمره گذاری معکوس هستند. این مقیاس ۴ درجه ای لیکرت است. محدوده‌ی نمرات از ۱۰ تا ۰ می‌باشد و نمرات بالا عزت نفس بالا و نمرات پایین عزت نفس پایین را گزارش می‌دهند. در پژوهشی دیگر ضرایب همسانی گویه‌های این ابزار را ۰/۸۴ گزارش کرده اند که در پسران ۰/۸۷ و در دختران ۰/۸۰ بوده است (رجبی و بهلول، ۲۰۰۸).

یافته ها

در پژوهش حاضر از تعداد ۱۹۴ نفر شرکت کننده ۶۴ درصد دختر و ۳۶ درصد پسر بودند. پیش فرض‌های سه گانه‌ی مدل یابی معادلات ساختاری شامل نرمال بودن توزیع داده‌ها، فقدان داده‌های مفقودی و عدم هم خطی بودن چندگانه می‌باشد. در مدل یابی معادلات ساختاری، در صورتی که داده های ورودی خام مورد تحلیل قرار بگیرند باید تمامی داده ها کامل بوده و فاقد مقادیر گمشده باشند که برای این‌کار در پژوهش حاضر، تمامی داده های بی پاسخ از نمونه خارج شدند. همچنین باید توزیع داده‌ها نرمال باشد و نیز بایستی بین متغیرهای پژوهش هم خطی وجود نداشته باشد. از شاخص های نرمال بودن توزیع داده ها چولگی و کشیدگی داده ها مورد آزمون قرار گرفت. چنانچه چولگی بین ۳ و ۳- باشد و کشیدگی نیز بین ۷ و ۷- باشد داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار هستند. لذا با توجه به اینکه مقدار چولگی و کشیدگی تمام متغیرها و ابعاد آنها در محدوده‌های مذکور قرار می‌گیرند بنابراین می توان نتیجه گرفت که

1 Anger rumination scale
2 Sukhodolsky, Golub & Cromwell
3 Narcissistic Personality Inventory-16.
4 Ames, Rose & Anderson
5 Raskin & terry
6 Rosenberg self esteem scale

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

متغیرهای تحقیق از توزیع نرمالی برخوردار هستند. یکی از شیوه های بررسی عدم هم خطی بودن چندگانه متغیرهای مستقل پژوهش، بدست آوردن مقدار شاخص های تورم و تحمل واریانس است .در صورتی که مقدار تورم واریانس متغیر مستقل بیشتر از ۱۰و یا تحمل واریانس آن کمتر از ۰/۱ باشد آن متغیر مستقل باید از مدل حذف شود. در پژوهش حاضر در تمامی متغیرها شرط عدم هم خطی چندگانه متغیرها در پژوهش حاضر رعایت شده است. بنابراین در پژوهش حاضر تمامی مفروضه‌های پارامتریک مدل معادلات ساختاری رعایت شده است.

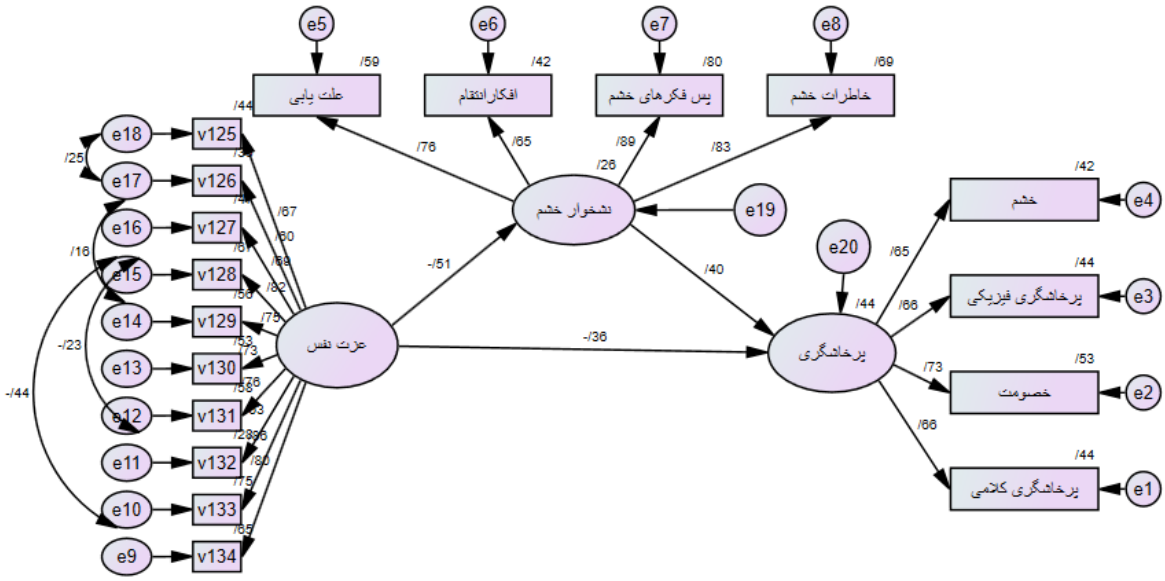
جدول۲- جدول همبستگی عزت نفس، پرخاشگری و نشخوار خشم به همراه همبستگی مولفه‌های هر متغیر

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱. شفقت به خود	۱										
۲. افسردگی	-۰/۴۶**										
۳. عزت نفس	-۰/۴۱**	۰/۹۰**									
۴. پس فکر های خشم	-۰/۴۵**	۰/۸۹**	۰/۷۲**								
۵. افکار انتقام	-۰/۴۰**	۰/۷۷**	۰/۶۲**	۰/۵۸**							
۶. علت یابی	-۰/۳۳**	۰/۸۲**	۰/۶۳**	۰/۷۱**	۰/۴۷**						
۷. پرخاشگری	-۰/۵۰**	۰/۴۸**	۰/۴۰**	۰/۴۴**	۰/۴۵**	۰/۳۷**					
۸. پرخاشگری فیزیکی	-۰/۳۵**	۰/۳۴**	۰/۲۸**	۰/۲۹**	۰/۴۱**	۰/۱۹*	۰/۸۲**				
۹. پرخاشگری کلامی	-۰/۴۲**	۰/۳۱**	۰/۱۹*	۰/۳۰**	۰/۲۹**	۰/۳۰**	۰/۷۳**	۰/۴۹**			
۱۰. خشم	۰/۳۳**	۰/۳۸**	۰/۳۳**	۰/۳۷**	۰/۲۵**	۰/۳۴**	۰/۷۷**	۰/۴۷**	۰/۴۷**		
۱۱. خصومت	-۰/۴۷**	۰/۴۲**	۰/۳۵**	۰/۳۸**	۰/۴۱**	۰/۳۲**	۰/۷۶**	۰/۴۷**	۰/۵۲**	۰/۴۳**	۱

جدول شماره‌ی ۱ نتایج همبستگی بین متغیرهای پژوهش و همچنین همبستگی بین مولفه‌های هر کدام از متغیرها را گزارش می‌دهد. همانطور که نتایج جدول شماره‌ی ۱ نشان می‌دهد تمام متغیرها با یکدیگر به طور معناداری همبستگی دارند. همچنین نتایج جدول۱ نشان می‌دهد که در هر متغیر، مولفه‌های آن با یکدیگر همبستگی بالایی دارد.

شکل ۱، مدل نهایی روابط بین عزت نفس و پرخاشگری را به واسطه‌ی نشخوار خشم در حالیکه نقش خودشیفتگی کنترل می‌شود، نشان می‌دهد.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

شکل۱: نقش واسطه‌ای نشخوار خشم در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری: کنترل نقش خودشیفتگی

بر اساس شکل ۱ می‌توان گفت که مجموعا ۴۴ درصد از واریانس‌های متغیر پرخاشگری توسط عزت نفس و نشخوار خشم تبیین می‌شود. همچنین ۲۶ درصد از واریانس‌های متغیر نشخوار خشم توسط عزت نفس تبیین می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که عزت نفس می‌تواند به واسطه‌ی نشخوار خشم پرخاشگری را به طور معکوس پیش بینی کند. همچنین شکل ۱ نشان می‌دهد که عزت نفس با ضریب رگرسیونی ۰/۵۱- نشخوار خشم و با ضریب رگرسیونی ۰/۳۶- پرخاشگری را پیش بینی می کن و از طرفی هم نشخوار خشم با ضریب رگرسیونی ۰/۴ پرخاشگری را پیش بینی می‌کند. این اطلاعات به صورت دقیق‌تر در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول۲- ضریب رگرسیونی مسیرهای ساختاری کلی پژوهش

از سازه	به سازه	بارعاملی استاندارد (β)	بارعاملی غیر استاندارد (B)	خطای معیار (S.E)	نسبت بحرانی (C.R) یا t	سطح معناداری (P-Value)
عزت نفس	نوشخوار خشم	-۰/۵۰۹	-۱/۳۸۷	۰/۲۰۴	-۶/۸۰۵	***
نوشخوار خشم	پرخاشگری	۰/۴۰۴	۰/۴۱۴	۰/۰۹۱	۴/۵۶	***
عزت نفس	پرخاشگری	-۰/۳۵۷	-۰/۹۹۶	۰/۲۳۴	-۴/۲۵۳	***

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که عزت نفس بر نشخوار خشم به میزان حدود ۰/۵۱ درصد اثر مستقیم معکوس دارد. همچنین نشخوار خشم نیز به میزان ۰/۴۰۴ درصد بر پرخاشگری اثر مستقیم معنادار دارد. عزت نفس نیز بر پرخاشگری ۰/۳۵۷ اثر معکوس دارد. در جدول شماره‌ی 2 مقدار ضریب استاندارد شده که با حداکثر میزان درست نمایی محاسبه شده است، و مقدار t (نسبت بحرانی) و سطح معناداری (P-Value) به دست آمده از متغیرهای تحقیق گزارش شده است. در رابطه با آزمون t چنانچه مقدار t بیشتر از1.96 شود بدین معناست که رابطه بدست آمده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵ معنی دار است(P <۰/۰۵) و با اطمینان 95 درصد رابطه دو متغیر معنی دار است و چنانچه مقدار t بیشتر از ۲/۵۸ شود بدین معناست که رابطه بدست آمده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنی دار شده است < (P۰/۰۱) و با اطمینان 99 درصد بین دو متغیر رابطه وجود دارد. بنابراین با توجه به اینکه شاخص t بیشتر از ۱/۹۶ است، می‌توان بیان کرد که تمامی این روابط معنادار هستند.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

در این پژوهش به منظور آزمون اثر میانجیگری نشخوارخشم از روش بوت استراپ (۵۰۰۰ نمونه) با فاصله اطمینان ۹۵ درصد استفاده شده است. میزان سطح معناداری برای آزمون بوت استراپ بایستی کمتر از ۰/۰۵ باشد. در جدول شماره‌ی ۳ برآورد ضرایب اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل برای متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۳- ضرایب اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل برای متغیرهای تحقیق

از سازه	به سازه	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	اثرات کلی	سطح معناداری(P-Value)
عزت نفس	نوشخوار خشم	-۰/۵۰۹	۰/۰۰۰	-۰/۵۰۹	***
نوشخوار خشم	پرخاشگری	۰/۴	۰/۰۰۰	۰/۴	***
عزت نفس	پرخاشگری	-۰/۳۵۷	-۰/۲۰۶	-۰/۵۶۳	***

با توجه به نتایج جدول ۳، اثر غیر مستقیم عزت نفس بر پرخاشگری ۰/۲۰۶- است که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. این به این معناست که نشخوار خشم می‌تواند در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری نقش واسطه‌ای داشته باشد.

برازش مدل، روش برای سنجش میزان سازگاری یک مدل نظری با مدل تجربی است. برای این منظور از شاخص‌های متعددی استفاد می‌شود که برای هر یک از این شاخص ها دامنه‌ی قابل قبولی در نظر گرفته شده است. در جدول ۴ شاخص‌های برازندگی مدل گزارش شده است.

جدول ۴- شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری تحقیق

شاخص	دامنه‌ی قابل قبول	الگوی تدوین شده
FMIN	۰/۶۳ - ۱/۱۰۵	۱/۴۲۸
X^2/DF	۳>	۲/۱۸۵
CFI	۰/۹>	۰/۹۳
TLI	۰/۹>	۰/۹۱۶
IFI	۰/۹>	۰/۹۳۱
RFI	۰/۹>	۰/۸۵
NFI	۰/۹>	۰/۸۸
RMSEA	۰/۰۶-۰/۰۸	۰/۰۷۳
NCP	۱۰۵/۲ - ۲۰۱/۱۷	۱۴۹/۳۱
PCFI	۰/۵>	۰/۷۶

یکی از شاخص های برازش مقتصد تقسیم خی دو بر درجه آزادی می‌باشد که این میزان بایستی از ۳ کمتر باشد و چنانچه در جدول ۴ مشاهده می‌شود ۲/۱۸۵ می‌باشد. شاخص RMSEA که ریشه میانگین مربعات خطای برآورد می‌باشد، نیز ۰/۰۷۳ می‌باشد که در محدوده‌ی مطلوب می‌باشد و نشان از برازندگی خوب مدل دارد. شاخص‌های CFI، TLI، IFI، RFI و NFI از شاخص‌های برازش تطبیقی می‌باشند که برای اینکه قابل قبول باشند بایستی از ۰/۹ بالاتر باشند بنابراین نشان از برازندگی مدل دارند. اما شاخص های RFI و NFI کمتر از ۰/۹ و نزدیک به مطلوب هستند. به طور کلی مجموع شاخص ها حاکی از برازندگی قابل قبول مدل پژوهش دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه‌ی عزت نفس و پرخاشگری با کنترل نقش خودشیفتگی و همچنین بررسی نقش واسطه‌ی نشخوار خشم در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری انجام شده بود. نتایج نشان داد که در صورتی که نقش خودشیفتگی مورد کنترل قرار بگیرد،

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

عزت نفس با پرخاشگری رابطه‌ی معکوس دارد و می‌تواند به طور معکوس پرخاشگری را پیش بینی کند. در واقع عزت نفس بالاتر، پرخاشگری کمتر را پیش بینی می‌کند. همچنین نتایج مدا یابی معادلات ساختاری نشان داد که نشخوار خشم در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری را می‌تواند میانجی گری کند. این رابطه نیز تحت شرایطی انجام شده بود که نقش خودشیفتگی تحت کنترل قرار بگیرد.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که عزت نفس، تحت شرایطی که خودشیفتگی کنترل شود می‌تواند پرخاشگری را به طور معکوس پیش بینی کند. نتایج این یافته با پژوهش‌های دونلان و همکاران (۲۰۰۵)، ژین و همکاران (۲۰۰۷)، تنگ و همکاران (۲۰۱۵)، هارت و همکاران (۲۰۱۸)، گاروفالو و همکاران (۲۰۱۶)، امد و همکاران (۲۰۲۰) و سالمیوالی (۲۰۰۱) همسو بود. یافته‌ی پژوهش حاضر را می‌توان با مدل پردازش پویای خود (مورف و رودوالت، ۲۰۰۱) تبیین کرد. بر اساس مدل پردازش پویای خود (مورف و رودوالت، ۲۰۰۱) افراد خودشیفته برای آنکه حرمت نفس و خودپنداره‌شان حفظ شود دست به کارهایی می زنند که با استقبال اطرافیان روبرو نمی شود. فرد خودشیفته برای ترمیم شکنندگی عزت نفس خود دست به رفتارهایی می زند که بتواند این احساس ارزشمندی را ترمیم و حفظ کند. بدین وسیله چرخه ای از رفتارها و شناخت ها بوجود می آید که فرد خودشیفته در آن چرخه به دنبال خودپنداره بزرگ منش است. بدین ترتیب خودشیفتگی را می توان به صورت یک سیستم پویا و مستمر از فرایندهای درون فردی و بین فردی در نظر گرفت که با هدف تنظیم احساس خودارزشمندی عمل می کند (مورف و رودوالت، ۲۰۰۱). بنابراین بر اساس این مدل می‌توان گفت که افراد خودشیفته برای حفظ ارزشمندی خودشان، ممکن است دست به پرخاشگری بزنند. اما افرادی که عزت نفس سالم و پایدار دارند، نیازی نمی‌بینند که در روابط میان فردی‌شان به گونه ای رفتار پرخاشگرانه انجام دهند که احساس ارزشمندی خودشان حفظ شود، زیرا عزت نفسشان پایدار است. بنابراین کسانی که عزت نفس بالای بدون خودشیفتگی دارند پرخاشگری کمتری را از خود نشان می‌دهند.

نتایج پژوهش حاضر با یافته‌ی بامیستر و همکاران (۱۹۹۶)، سالمیوالی و همکاران (۲۰۰۱) و اسچانز (۲۰۱۷) ناهمسو بود. بامیستر و همکاران مطرح کردند که عزت نفس بسیار بالا می‌تواند پرخاشگری را پیش بینی کند. این یافته با یافته‌ی پژوهش حاضر، همسو نیست. یکی از دلایل مهمی که می‌تواند این تناقض را تبیین کند، این است که در پژوهش حاضر نقش خودشیفتگی مورد کنترل قرار گرفت و بنابراین نمونه پژوهش حاضر با پژوهش بامستر و همکاران متفاوت بود. پژوهش حاضر با نتایج پژوهش سالمیوالی و همکاران (۲۰۰۱) ناهمسو بود در پژوهش سالمیوالی و همکاران (۲۰۰۱) نیز نشان داده شده است که افرادی که عزت نفس بالا دارند، پرخاشگری بیشتری از خودشان نشان می‌دهد اما در پژوهش سالمیوالی نیز نقش عزت نفس ناپایدار و یا خودشیفتگی مورد کنترل قرار نگرفته بود. پژوهش سالمیوالی در مورد کسانی انجام شده که عزت نفس بالایی دارند اما در عین حال احساس ناامنی نسبت به خودشان دارند. یافته های پژوهش حاضر با پژوهش بوشمن و همکاران (۲۰۰۹) ناهمسو بود. بوشمن و همکاران (۲۰۰۹) نشان داده‌اند که عزت نفس بالا یا پایین هیچ اثر مستقلی بر پرخاشگری ندارد. عزت نفس، تنها در صورتی موجب پرخاشگری می‌گردد که با خودشیفتگی همراه باشد. به عبارت دیگر ترکیب عزت نفس بالا و خودشیفتگی است که می‌تواند بر پرخاشگری موثر باشد و گرنه عزت نفس به تنهایی نمی‌تواند هیچ اثر مستقلی بر پرخاشگری داشته باشد. وجه ناهمسوی یافته‌های پژوهش حاضر با پژوهش بوشمن و همکاران (۲۰۰۹) در این است که در پژوهش حاضر نشان داده شد که عزت نفس به صورت مستقل می‌تواند پرخاشگری را کاهش دهد.

یکی دیگر از فرضیه‌هایی که در پژوهش حاضر مورد آزمون قرار گرفت، نقش واسطه‌ای نشخوار خشم در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری بود. نتایج نشان داد که نشخوار خشم می‌تواند در رابطه‌ی بین عزت نفس و پرخاشگری نقش واسطه‌ای داشته باشد. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های امد و همکاران (۲۰۲۰) و جیم و همکاران (۲۰۱۵) همسو بود. این یافته را می‌توان با مدل عمومی پرخاشگری(الن و اندرسون، ۲۰۱۷) تبیین کرد. در مدل عمومی پرخاشگری مطرح می‌شود که تعامل ویژگی های فرد و موقعیت شرایطی را به وجود می‌آورد که در آن شرایط تعامل شناخت، عاطفه و برانگیختگی، بر نوع تصمیم گیری فرد برای عمل پرخاشگرانه تاثیر می‌گذارند. بر اساس این مدل، عزت نفس و خودشیفتگی از جمله متغیرهایی هستند که از جمله ویژگی های فردی به شمار می‌روند. در مرحله دوم مدل، شناخت، عاطفه و برانگیختگی با یکدیگر در تعامل می باشند. نشخوار خشم به عنوان یک عامل شناختی که می‌تواند هیجان خشم را تولید کند و از این طریق بر برانگیختگی فرد تاثیر داشته باشد و نهایتا موجب پرخاشگری شود. بنابراین این مدل به خوبی می تواند نشان دهد که از تعامل عوامل فردی مثل عزت نفس با موقعیت تحریک کننده، فرد وارد فاز دوم مدل می‌شود. در فاز دوم، نشخوار خشم به عنوان عامل شناختی، می‌تواند با عوامل هیجانی مثل خشم و عامل برانگیختگی تعامل داشته باشد و درنهایت در فاز سوم، پرخاشگری را کاهش دهد.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

پژوهش حاضر دارای برخی از محدودیت ها نیز می‌باشد. نمونه انتخاب شده بر اساس دسترسی پژوهشگر به دانشجویان سه دانشگاه خوارزمی، اصفهان و آزاد شهرضا انجام شده است و بنابراین همه‌ی دانشگاه‌ها را شامل نمی‌شود. همچنین روش نمونه گیری در پژوهش حاضر تصادفی نیست بنابراین باید در تعمیم آن به کل جامعه احتیاط نمود از این رو پیشنهاد می شود که پژوهش حاضر بر روی گروههای سنی دیگر و با روش‌های نمونه گیری تصادفی نیز انجام شود. همچنین پیشنهاد می شود که پژوهش حاضر با در نظر گرفتن و کنترل نقش جنسیت انجام شود. یافته‌های این پژوهش می‌تواند کاربردهای بالینی داشته باشد. با توجه به اینکه عزت نفس، به واسطه نشخوار خشم می‌تواند پرخاشگری را کاهش دهد بنابراین می‌توان با افزایش عزت نفس در مدیریت خشم و پرخاشگری کمک کرد. با توجه به اینکه نقش نشخوار خشم در این رابطه قابل توجه است، می‌توان با افزایش عزت نفس، نشخوار خشم و نهایتا خشم و پرخاشگری را کاهش داد.

منابع

بشارت، م؛ محمدمهر، ر (۱۳۸۸). بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس نشخوار خشم. *نشریه‌ی دانشکده‌ی پرستاری و معماری*. ۱۹(۶۵)، ۳۶-۴۳

زاهدی فر، ش.، و نجاریان، ب.، و شکرکن، ح. (۱۳۷۹). ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش پرخاشگری. مجله علوم تربیتی و روانشناسی, ۷(۲-۱), ۷۳-۱۰۲.

سامانی، س(۱۳۸۶). بررسی پایایی و روایی پرسشنامه پرخاشگری باس و پری. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۳ (۴)، ۲۸۸- ۲۷۹.

رجبی، غ.، و کارجوکسمایی، س (۱۳۹۰). بررسی ساختار تاییدی مدل دو عاملی نسخه فارسی مقیاس عزت نفس روزنبرگ. *روشها و مدلهای روان شناختی*, ۲(۶), ۳۳-۴۳.

رجبی، غ، نسرین، ب (۱۳۸۶). سنجش پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ دانشجویان سال اول دانشگاه شهید چمران. *پژوهش‌های تربیتی و روانشناختی*. ۳(۲)، ۲۳-۴۸

محمدزاده, ع (۱۳۸۸). اعتبارسنجی پرسشنامه ی شخصیت خودشیفته (NPI-16) در جامعه ی ایرانی .*مجله اصول بهداشت روانی*. ۱۱(۴۴)،۲۷۴-۸۱

Alizadeh, T., Farahani, M., Shararay, M,. Alizadegan, S. (2005). *Journal of reproduction and infertility*. 194-204

Allen, J. J., & Anderson, C. A. (2017). General aggression model. *The international encyclopedia of media effects*, 1-15.

Amad, S., Gray, N. S., & Snowden, R. J. (2020). Self-esteem, narcissism, and aggression: different types of self-esteem predict different types of aggression. *Journal of interpersonal violence*, 0886260520905540.

Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of research in personality*, *40*, 440-450.

Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual review of psychology*, *53*, 27-51.

Anestis, M. D., Anestis, J. C., Selby, E. A., & Joiner, T. E. (2009). Anger rumination across forms of aggression. *Personality and Individual Differences*, *46*, 192-196.

Baumeister, R. F., Bushman, B. J., & Campbell, W. K. (2000). Self-esteem, narcissism, and aggression: Does violence result from low self-esteem or from threatened egotism?. *Current directions in psychological science*, *9*, 26-29.

Baumeister, R. F., Smart, L., & Boden, J. M. (1996). Relation of threatened egotism to violence and aggression: The dark side of high self-esteem. *Psychological review*, *103*, 5.

Borders, A. (2020). *Rumination and Related Constructs: Causes, Consequences, and Treatment of Thinking Too Much*. Academic Press.

Brummelman, E., Gürel, Ç., Thomaes, S., & Sedikides, C. (2018). What separates narcissism from self-esteem? A social-cognitive perspective. In *Handbook of Trait Narcissism* (pp. 47-55). Springer, Cham.

Bushman, B. J., & Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence?. *Journal of personality and social psychology*, *75*, 219.

Bushman, B. J., Baumeister, R. F., Thomaes, S., Ryu, E., Begeer, S., & West, S. G. (2009). Looking again, and harder, for a link between low self-esteem and aggression. *Journal of personality*, *77*, 427-446.

Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of personality and social psychology*, *63*, 452.

Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological science*, *16*, 328-335.

Ghim, S. C., Choi, D. H., Lim, J. J., & Lim, S. M. (2015). The relationship between covert narcissism and relational aggression in adolescents: Mediating effects of internalized shame and anger rumination. *International Journal of Information and Education Technology*, *5*, 21.

Hart, W., Richardson, K., & Breeden, C. J. (2019). An interactive model of narcissism, self-esteem, and provocation extent on aggression. *Personality and individual differences*, *145*, 112-118.

Hughes, J. N., Cavell, T. A., & GROSSMAN, P. B. (1997). A positive view of self: Risk or protection for aggressive children?. *Development and psychopathology*, *9*, 75-94.

Hyatt, C. S., Sleep, C. E., Lamkin, J., Maples-Keller, J. L., Sedikides, C., Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2018). Narcissism and self-esteem: A nomological network analysis. *PloS one*, *13*, e0201088.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]

Lambe, S., Hamilton-Giachritsis, C., Garner, E., & Walker, J. (2018). The role of narcissism in aggression and violence: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, *19* , 209-230.

Lee, A., & Hankin, B. L. (2009). Insecure attachment, dysfunctional attitudes, and low self-esteem predicting prospective symptoms of depression and anxiety during adolescence. *Journal of clinical child & Adolescent Psychology*, *38*, 219-231.

Morf, C. C., & Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological inquiry*, *12*, 177-196.

Ojanen, T. T., Boonmongkon, P., Samakkeekarom, R., Samoh, N., Cholratana, M., & Guadamuz, T. E. (2015). Connections between online harassment and offline violence among youth in Central Thailand. *Child abuse & neglect*, *44*, 159-169.

Ostrowsky, M. K. (2010). Are violent people more likely to have low self-esteem or high self-esteem?. *Aggression and Violent Behavior*, *15*, 69-75.

Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of personality and social psychology*, *54*(5), 890.

Rasmussen, K. (2016). Entitled vengeance: A meta-analysis relating narcissism to provoked aggression. *Aggressive behavior*, *42*, 362-379.

Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). *Acceptance and commitment therapy. Measures package*, *61*, 18.

Salmivalli, C. (2001). Feeling good about oneself, being bad to others? Remarks on self-esteem, hostility, and aggressive behavior. *Aggression and violent behavior*, *6*, 375-393.

Samani S. (2008). Study of Reliability and Validity of the Buss and Perry's Aggression Questionnaire. *Iranian journal of psychiatry and clinical psychology*. 13 (4) :359-365

Schanz, Y. Y. (2017). The Relationship Between Aggression and Self-Esteem Among Prison Inmates. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *26*, 989-1005.

Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (Eds.). (2009). *Oxford handbook of positive psychology*. Oxford library of psychology.

Sukhodolsky, D. G., Golub, A., & Cromwell, E. N. (2001). Development and validation of the anger rumination scale. *Personality and individual differences*, *31*, 689-700.

Teng, Z., Liu, Y., & Guo, C. (2015). A meta-analysis of the relationship between self-esteem and aggression among Chinese students. *Aggression and violent behavior*, *21*, 45-54.

Turner, K. A., & White, B. A. (2015). Contingent on contingencies: Connections between anger rumination, self-esteem, and aggression. *Personality and Individual Differences*, *82*, 199-202.

Verona, E., Patrick, C. J., & Lang, A. R. (2002). A direct assessment of the role of state and trait negative emotion in aggressive behavior. *Journal of Abnormal Psychology*, *111*, 249.

Xin, Z., Guo, S., & Chi, L. (2007). The relationship of adolescent's self-esteem and aggression: the role of mediator and moderator. *Acta Psychologica Sinica*, *39*, 845-851.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.9.6.2]